

Павлюк В.І.
кандидат педагогічних наук, доцент
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини

ЗМІСТОВА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УКРАЇНСЬКИХ УЧИТЕЛІВ В УМОВАХ БАГАТОРІВНЕВОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ КАНАДСЬКОГО ДОСВІДУ

Анотація. У статті розглянуто сутність системи багаторівневої освіти у канадських університетах, проаналізовано особливості змістової підготовки майбутніх українських учителів у системі багаторівневої педагогічної освіти, запропоновано рекомендації щодо підвищення ефективності змістової підготовки майбутніх українських учителів в умовах багаторівневої педагогічної освіти в контексті канадського досвіду.

Ключові слова: змістова підготовка, багаторівнева педагогічна освіта, інноваційні освітні процеси, реформування вищої освіти, майбутні учителі, організація професійної підготовки, університетські програми навчання.

Аннотация. В статье рассмотрены сущность системы многоуровневого образования в канадских университетах, проанализированы особенности содержательной подготовки будущих украинских учителей в системе многоуровневой педагогического образования, предложены рекомендации по повышению эффективности содержательной подготовки будущих украинских учителей в условиях многоуровневой педагогического образования в контексте канадского опыта.

Ключевые слова: содержательная подготовка, многоуровневая педагогическое образование, инновационные образовательные процессы, реформирование высшего образования, будущие учителя, организация профессиональной подготовки, университетские программы обучения.

Content PREPARATION OF FUTURE TEACHERS UNDER UKRAINIAN multilevel Teacher Education in the Context of the Canadian experience

Abstract. In the article the essence of multi-level education in Canadian universities, analyzes the semantic features of training future teachers in the Ukrainian system of multi-level teacher education, provide recommendations for improving the efficiency of semantic preparation of future teachers in the conditions of Ukrainian multilevel pedagogical education in the context of the Canadian experience.

Keywords: training content of education, multilevel pedagogical education, innovative educational processes, reform of higher education, future teachers, training organization, university training program.

The study of the nature and content analysis of modern approaches to the problem of teacher skills teacher in Higher Education, gives grounds to say that skill formation is best through multilevel learn.

In this context, the importance of professional training of teaching staff competitive in Ukraine becomes the study of the operation of multinational teacher education around the world.

The process of modernization of Ukrainian higher education intensified at the beginning of. requires, in our view, rethinking and new estimates on the experience of organizations including the Canadian system of multilevel pedagogical education, and incorporation into the national practice of positive aspects. Instead, analysis of foreign and domestic educational literature and dissertations allowed to state that such questions in the spectrum of professional teacher training Canadian teachers as the development and reform of multi-level education degree in modern innovative educational processes and increasing professionalism of future teachers in multilevel higher teacher Education Canada has not been the subject of a special study that contradicts the objective need for educational practice.

Teacher Education Canada XXI century. also characterized the reform and restructuring of vocational teacher education. Searching the

problems of increasing professionalism and adequate training of teachers. In the system of multi-level teacher education concept was confirmed based on the communications system components such as: professional pedagogical competence, introduction of ICT in the educational process, preparing teachers to work in a multicultural environment and the environment of national minorities, the integration of theory and practice.

Актуальність дослідження. Вивчення сутності та аналіз змісту сучасних підходів до проблеми педагогічної майстерності вчителя в системі вищої педагогічної освіти, дає підстави твердити, що формування майстерності відбувається найкраще завдяки багаторівневій організації навчального процесу.

У даному контексті велике значення щодо професійної підготовки конкурентоспроможних педагогічних кадрів в Україні набуває вивчення функціонування національних систем багаторівневої педагогічної освіти різних країн світу.

Постановка проблеми. Процес модернізації системи української вищої освіти, що активізувався на початку ХХІ ст. вимагає, на нашу думку, переосмислення і нових оцінок щодо досвіду організації зокрема канадської системи багаторівневої педагогічної освіти, а також упровадження у вітчизняну практику позитивних її аспектів. Натомість аналіз зарубіжної і вітчизняної педагогічної літератури й дисертаційних досліджень дозволив констатувати, що такі питання в спектрі професійної педагогічної підготовки канадських учителів, як розвиток і реформування багаторівневої вищої педагогічної освіти в умовах сучасних інноваційних освітніх процесів, а також підвищення професіоналізму майбутнього вчителя в системі багаторівневої вищої педагогічної освіти Канади ще не були предметом спеціального дослідження, що суперечить об'єктивній необхідності освітньої практики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні дослідники (Н. Авшенюк [1], А. Василюк [2], О. Глузман [3], Ю. Кіщенко [4], М. Лещенко [5], О. Овчарук [6], А. Парінов [7], Л. Пуховська [8] та ін.)

значну увагу приділяють аналізу педагогічної освіти в зарубіжних країнах, актуальним проблемам її реформування та впливу на формування вищої педагогічної освіти в Україні.

Мета статті. Проаналізувати особливості змістової підготовки майбутніх українських учителів у системі багаторівневої педагогічної освіти в контексті канадського досвіду.

Виклад основного матеріалу. Педагогічна освіта Канади початку ХХІ ст. також характеризується процесом реформування та реструктуризації професійної педагогічної освіти. Здійснюється пошук з проблем підвищення професіоналізму та адекватної підготовки вчителя. У системі багаторівневої педагогічної освіти утверджується концепція, яка базується на системному зв'язку таких компонентів як: професійна педагогічна компетентність, впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в навчальний процес, підготовка вчителя до діяльності в полікультурному середовищі та середовищі національних меншин, інтеграція теорії та практики.

Концептуальними засадами розвитку багаторівневої системи педагогічної освіти в Канаді в контексті сучасних інноваційних освітніх процесів в ХХІ ст. є такі: глобалізація освітніх процесів; інтернаціоналізація системи вищої освіти, толерантність підходів до способу здобуття освітнього ступеня; адекватність вищої педагогічної освіти очікуванням суспільства та вимогам ринку; фундаменталізація вищої педагогічної освіти; гуманістичність та демократизація організації підготовки кваліфікованих педагогічних кадрів на кожному освітньо-кваліфікаційному рівні (бакалавр, магістр, доктор).

У контексті залучення до освітніх реформ діяльність багатьох факультетів освіти університетів Канади, які готують майбутніх учителів, фокусується на посиленні інтеграції наукової роботи та спеціалізованого викладання. Науковий аналіз розвитку і ролі канадських університетів щодо питання реалізації багаторівневої педагогічної освіти дозволяє розглядати університетську освіту в якості провідного фактора в реалізації

інтегративних зусиль нації, який здійснює суттєвий вплив на формування тенденцій світового освітнього простору.

Реформування змісту підготовки майбутніх учителів у Канаді у XXI ст. поряд із врахуванням освітніх інновацій співвідноситься з освітніми вимогами, які ставляться канадською сучасністю перед педагогічними кадрами. Сучасні вимоги до педагогічної освіти і професії вчителя в Канаді формуються у таких площинах (вимірах): виклики широкого суспільного характеру до освіти в цілому та вчителя; виклики до вчителя в контексті структурних перетворень освітніх систем; виклики до вчителя в контексті стандартоорієнтованих реформ освітніх систем.

Як справедливо зазначає дослідниця А. Сбруєва [9, с.386-387.] найважливішими умовами використання зарубіжного реформаційного досвіду в українській освітній політиці є такі: _

- пошук Україною свого особливого “третього шляху” в освітній політиці, в якому враховувалися би як ринкові реалії і перспективи розвитку нашої економіки, так і національні освітні традиції, моральні цінності, і норми демократичного суспільства, прийняті в єдиній Європі, що є нашим політичним орієнтиром;
- розробка збалансованої програми реформ, яка включала б стратегії, спрямовані передусім на удосконалення функціонального, а не тільки організаційного аспекту діяльності освітньої системи, що стало глобальною тенденцією в освітніх реформах 90-х рр. XX ст.;
- урахування в процесі розробки програми реформ не тільки економічних і суспільних потреб, але і внутрішніх закономірностей розвитку освітньої системи, пізнавального процесу, розвитку дитини;
- забезпечення повномасштабного науково-педагогічного супроводу освітніх реформ, який повинен бути включеним до їх бізнес-плану, а не здійснюватися за залишковим принципом;
- підвищення рівня публічності та прозорості освітньої політики шляхом залучення до цього процесу широкого кола громадських та

професійних організацій, що представляють інтереси усіх зацікавлених сторін;

- здійснення запозичень у сфері освітньої політики тільки на рівні загальних концептуальних підходів до побудови реформаційних програм. Неприпустимість виривання окремих реформаційних ідей з загального педагогічного та культурно-освітнього контексту іншої країни;

- врахування досвіду децентралізованих освітніх систем щодо побудови стандартів змісту освіти як рамкових, тобто таких, що дозволяють оптимально співвіднести потреби забезпечення конкурентоспроможного рівня національної економіки, та місцевих потреб;

- удосконалення системи безперервного професійного розвитку вчителів, надання цій системі більшої державної підтримки, активізація залучення до неї творчого потенціалу закладів педагогічної освіти та самих шкіл, удосконалення матеріального, інформаційно-технологічного та методичного забезпечення. Все більшої ваги набувають у такому контексті форми навчання вчителів на робочому місці, застосування дослідних методів та використання інформаційних технологій, професійне співробітництво вчителів, націленість на конкретний результат;

- оптимальне співвідношення у процесі запровадження реформ засобів адміністративного тиску і професійної, моральної та матеріальної підтримки освітньої системи в цілому та кожного навчального закладу зокрема;

- розвиток державно-приватного партнерства особливо у сфері удосконалення матеріально-технічної бази освіти;

- запровадження в Україні зовнішнього оцінювання ефективності діяльності школи. Неприпустимість копіювання способів його здійснення в розвинених англomовних країнах, особливо тих з них, що піддаються критиці з боку академічної громади, є шкідливими і з педагогічної, і з соціальної точки зору;

- залучення освітньої системи України до участі в міжнародних порівняннях якості знань учнів. Участь у таких акціях може мати суттєвий вплив на корекцію освітньої політики, дати великі обсяги інформації для

подальших науково-педагогічних досліджень, для удосконалення педагогічної практики.

У цьому спектрі передбачається, що як і в канадській системі педагогічної освіти *підготовку педагогічних працівників будуть здійснювати педагогічні коледжі, педагогічні університети, класичні університети та інші вищі навчальні заклади* за умови виконання ними вимог галузевих стандартів вищої педагогічної освіти [10].

Щодо змісту педагогічної освіти з відповідних спеціальностей для різних освітньо-кваліфікаційних рівнів, то варто зазначити, що він визначатиметься галузевими стандартами вищої педагогічної освіти та стандартом вищої освіти вищого навчального закладу і, враховуючи її особливості, передбачатиме фундаментальну, психолого-педагогічну, методичну, інформаційно-технологічну, практичну і соціально-гуманітарну підготовку педагогічних і науково-педагогічних працівників.

Зміст фундаментальної підготовки буде передбачати вивчення теоретичних основ спеціальності згідно з вимогами до рівня теоретичної підготовки педагогічного працівника відповідного профілю у класичних університетах і базується на новітніх досягненнях науки.

Психолого-педагогічна підготовка буде передбачати вивчення, крім традиційних навчальних дисциплін (дидактика, теорія виховання, історія педагогіки, загальна психологія, педагогічна і вікова психологія), порівняльну педагогіку, основи педагогічної майстерності, соціальну психологію та інші навчальні дисципліни, які визначаються з урахуванням особливостей спеціальностей.

Методична підготовка буде передбачати вивчення методик викладання навчальних предметів та методик проведення позашкільної і позакласної роботи. Забезпечується також шляхом вивчення психолого-педагогічних дисциплін, проходження навчальних, виробничих (педагогічних) практик, а також шляхом методичної спрямованості викладання фундаментальних навчальних дисциплін. Методична підготовка є наскрізною і здійснюється протягом усього періоду навчання з

урахуванням особливостей спеціальностей, спеціалізацій, їх поєднання та двоциклової підготовки педагогічних працівників.

Інформаційно-технологічна підготовка буде передбачати вивчення основ інформатики, новітніх інформаційних технологій та методик їх застосування у навчальному процесі і здійснюється протягом усього періоду навчання.

Практична підготовка буде передбачати проходження неперервних навчальних та виробничих (педагогічних) практик, починаючи з третього семестру.

Виробнича (педагогічна) практика студентів на випускних курсах буде проводитися, як правило, за місцем майбутнього працевлаштування випускників. Форми, тривалість і терміни проведення практик визначаються для кожного освітньо-кваліфікаційного рівня галузевими стандартами вищої педагогічної освіти.

Зміст соціально-гуманітарної підготовки буде передбачати поглиблення та професіоналізацію мовної, філософської, політологічної, культурологічної, соціологічної, правознавчої, економічної, фізкультурно-оздоровчої освіти та її професійно-педагогічне спрямування.

Соціально-гуманітарні навчальні дисципліни, що є фаховими з відповідної педагогічної спеціальності, вилучаються з цього переліку і вносяться до переліку навчальних дисциплін інших складових змісту підготовки педагогічних працівників.

Щодо форм і способів організації навчального процесу на різних ступенях у ВНЗ, то відзначимо, що підвищення якості педагогічної освіти, забезпечення її мобільності, привабливості, конкурентоспроможності на ринку праці вимагає подальшого вдосконалення організації навчального процесу у вищих навчальних закладах на засадах гуманності, особистісно-орієнтованої педагогіки, розвитку і саморозвитку студентів та передбачає:

- впровадження кредитно-модульної системи навчання;
- використання інформаційно-комп'ютерних технологій та інтерактивних методів навчання і мультимедійних засобів;
- індивідуалізацію навчально-виховного процесу та посилення ролі самостійної роботи студентів;

- впровадження електронних засобів навчання (підручників, посібників, каталогів, словників тощо), комп'ютерних навчальних програм;
- технічну і технологічну модернізацію навчальних лабораторій та засобів навчання;
- використання сучасних систем контролю якості знань студентів та проведення моніторингу якості освіти.

Оскільки, як ми вже зазначали вище, Канада є світовим лідером у сфері організації ступеневої освіти, то з приведенням у відповідність (хоча б в загальних рисах) вітчизняної багаторівневої педагогічної освіти до канадської в українських студентів з'явиться можливість отримати канадський диплом, навчаючись через електронну пошту або Інтернет, не виїжджаючи з України. Загалом, українські студенти зможуть на будь-якому етапі свого навчання продовжити оволодіння професією і в канадських університетах. А українські дипломи про закінчення певного освітньо-кваліфікаційного рівня і присудження відповідного освітнього (або наукового) ступеня будуть визнаватися і в канадському освітньому просторі.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

При порівняльному зіставленні систем багаторівневої педагогічної освіти в Канаді та Україні нами з'ясовано, що між українською та канадською системами вищої педагогічної освіти існує певна аналогія: реформи української як і канадської багаторівневої вищої педагогічної освіти здійснюються у напрямку “вільної траєкторії”, що передбачає підвищення автономії вищих навчальних закладів і права вибору студента закладу, форми, місця і часу навчання для досягнення своєї якісної підготовки, як конкурентоспроможного фахівця. Загалом, для забезпечення ефективного функціонування оптимально структурованої системи ступеневої педагогічної освіти в Україні, на нашу думку, необхідно: переструктурувати систему педагогічної освіти відповідно до канадських та й зрештою європейських освітніх тенденцій, здійснити чітке кредитне наповнення навчальних програм порівнюваних освітньо-кваліфікаційних рівнів, створити сприятливі умови для забезпечення бажаної мобільності

студентів, ширше залучати працюючих майстрів педагогічної праці до організації педагогічної практики, а також науковців до керівництва магістерськими програмами. Здійснення підготовки магістрів освіти було б більш ефективним і раціональним, якби здійснювалось за такими освітніми програмами: дослідницькі, професійні та кар'єрні, або були б інтегрованими.

Таким чином, розв'язання поставлених завдань на основі розробленої нами концепції сприяло досягненню поставленої мети. Однак дане дослідження не висвітлює всіх сторін системи педагогічної освіти. Перспективи подальших досліджень у цьому плані вбачаємо у вивченні питання інноваційних навчальних форм і методів організації професійної підготовки на кожному рівні педагогічної освіти

Список використаних джерел:

1. Авшенюк Н. М. Проблеми стандартизації педагогічної освіти у Великій Британії / Н. М. Авшенюк // Неперервна педагогічна освіта: теорія і практика: Збірник наукових праць / За ред. І. А. Зязюна та Н. Г. Ничкало. – у 2-х частинах. – Ч. 2. – К., 2001. – С. 292 – 295.
2. Василюк А. Нариси з порівняльної педагогіки : Посіб. з порівнял. педагогіки для студ. вищ. пед. закл. освіти. / А. Василюк, К. Корсак, Н. Яковець; [Літ. ред. Остапенко Л.М.]. — Ніжин, 2002. — 119 с.
3. Глузман О. В. Особливості підготовки педагогічних кадрів в університетах США / О. В. Глузман, В. М. Володько // Педагогіка і психологія. – 1998.–№ 4.– С. 133-140.
4. Кіщенко Ю. В. Зміст педагогічної освіти у вищих навчальних закладах Англії / Юлія Володимирівна Кіщенко // [Херсонський держ. пед. ун-т. Збірник наукових праць. Пед. науки. – Херсон, 1998. – Вип. 5.](#) – С. 47–50.
5. Лещенко М. П. Технології підготовки вчителів до естетичного виховання за рубежом (на матеріалах Великобританії, Канади, США) :

дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 / Марія Петрівна Лещенко. – К., 1996. – 382 с.

6. Овчарук О. В. Сучасні тенденції розвитку змісту освіти в зарубіжних країнах / Оксана Василівна Овчарук // Шлях освіти. – 2003. – № 2. – С. 17–21.
7. Парінов А. В. Проблеми змісту педагогічної освіти в зарубіжних країнах / Андрій Веніамінович Парінов // [Вища педагогічна освіта. – К., 1994. – Вип.17.](#) – С.123–128.
8. Пуховська Л. П. Професійний розвиток учителів у світовому та європейському освітньому просторі : ступінь магістра / Людмила Прокопівна Пуховська // Шлях освіти. – 2008. – № 2. – С. 16–19.
9. Сбруєва А. А. Тенденції реформування середньої освіти розвинених англomовних країн в контексті глобалізації (90-ті рр. ХХ- початок ХХІ ст.): Монографія / Аліна Анатоліївна Сбруєва. – Суми : ВАТ “Сумська обласна друкарня”; Вид-во “Козацький вал”, 2004. – 500 с.
10. Husen T. International Education / Husen T. // The International Encyclopedia of Education. Second Edition. – Oxford, New York, Tokyo. Pergamon, 1994. – P.2972-2978.